

DE LICHENEN VAN DE VELUWE-EXCURSIE

M. Brand & H. Sipman

Het aantal terreinen, waarvan een lichenenlijst gemaakt is, is een stuk kleiner dan het aantal op mossen geïnventariseerde gebieden. Doordat de excursie zo groot was, en het aantal lichenologen onder de deelnemers klein was, kon het helaas niet anders. Die enkele lichenologen kwamen voortdurend handen en ogen te kort, ook omdat ze van de mossen niets wilden missen. We hebben ons dan ook vrijwel geheel beperkt tot epiphytische en terrestrische lichenen; aan de op steen en hout groeiende zijn we nauwelijks toegekomen. Dat het soorten-aantal dan toch nog op 85 gekomen is, heeft zeker iets te maken met de grote rijkdom van het gebied.

De eerste dag bezochten we de Heerder Sprengen. Lage, kromme eiken met *Platismatia glauca*, *Cetraria chlorophylla* en zowaar een *Usnea*'tje, dat helaas anoniem moet blijven, daar het spaarzame materiaal verzamelen niet toestond. We verbaasden ons over kleine kiemplantjes van *Cladonia impexa*, waarvan we verscheidene op de stam van eiken en berken vonden.

's Middags leverden de Kamper Klippen met de aangrenzende heide de gebruikelijke lijst *Cladonia*'s op, hier echter aangevuld met de fraai geelgroene, fjnsoredieuze bekera van de zeldzame *Cladonia deformis*. Op zandige plekje van een steile noordhelling, groeide op zijn geliefkoosde standplaats tussen de *Iscpaches* en *Tritomaria*, *Bacidia violacea*.

De tweede dag ging de tocht onder andere naar het oude beuken-eikenbos ("boombos") van het Kroondomein in de buurt van de Echoput. Al gauw vonden we *Thelotrema lepadinum* en *Lecanactis abietina*, beide typische soorten voor een dergelijk bos. Het schriftmos, *Graphis scripta*, dat je hier zou verwachten, liet het echter afweten. Behalve *Ochrolegia yasudae* vonden we hier, evenals op enkele andere plaatsen tijdens deze excursie *Ochrolegia turneri*. Het is een erg onopvallende soort, die misschien algemener zal blijken te zijn, maar tot

nu toe erg weinig gevonden is.

De storm van april gaf ons de unieke gelegenheid om de kruinen van enkele reusachtige omgevallen eiken te bekijken. De moeite werd beloond: een rijke vegetatie van *Platismatia glauca* en *Cetraria chlorophylla* en bovendien *Pseudevernia furfuracea*. Dan beseft je weer eens duidelijk hoe weinig je beneden van de epifytenbegroeiing van een boom kunt zeggen, want beneden was van de genoemde drie soorten niets te bespeuren. Zo'n boomkruinbegroeiing is waarschijnlijk te vergelijken met een begroeiing van kleine lage eikjes, zoals we vonden bij de leemkuil van Oud Soerel of bij de Heerder Sprengen, waar ook veel *Platismatia* en *Cetraria* groeiden.

Op een walletje langs een weggetje aan de bosrand vonden we *Cladonia caespiticia*, een mini-*Cladonia*, waarbij de podetiën, die gewoonlijk de hoofdmoot van het thallus uitmaken, slechts uit een kort steeltje bestaan, waarmee de apotheciën op het grondthallus zitten.

's Middags werden de Hartense Sprengen bezocht. De oude bemoste eiken leverden *Opegrapha niveo-atra* op, en bovendien werd er een klein korstvormig licheen met uiterst kleine, witachtige apotheciën verzameld, dat thuis gedetermineerd werd als *Bacidia pruinosa* James, een soort die pas onlangs beschreven is en alleen uit Engeland bekend was.

Een andere groep bezocht het Vossebroek. De broekbossen leverden helaas niet meer op dan een paar *Cladonia*'s op rotte stronken. Op Canadapopulieren vonden we naast de gewone *Evernia prunastri* ook de var. *herinii*, een loodgrijze vorm, ten gevolge van het ontbreken van usninezuur.

De Koningsbeuken bij Oud Soeren, die we op de laatste dag bezochten, maakten veel goed van wat we in het Kroondomein gemist hadden. Weliswaar nog steeds geen *Graphis*, maar wel vier soorten *Opegrapha*, waaronder *O. rufescens*, waarvan nog geen recente vondsten uit het binnenland bekend waren. Verder vonden we fraai materiaal van *Ochrolegia androgyna*. Volgens Poelt is dit een soort van oude bossen met een hoge luchtvochtigheid, die "in stark genutzten Forsten längst verschwunden

ist". Voor ons betekende dit een nieuwe soort, die gezien het bovenstaande wel een zeer zeldzame soort in ons land zal blijken te zijn.

Een andere groep vond op het "Celtic Field" bij Vaassen op ruwe humus in de hei *Lecidea oligotropha*, nieuw voor Nederland. Deze soort lijkt veel op *L. uliginosa*, maar het thallus is lichter bruin en grofknobbelig, en niet zoals bij *L. uliginosa* fijnkorrelig tot fijnsidieus.

Legenda

1. Wisselse Veld bij Epe, langs Tongerense Beek; op eiken en berken langs weiland, en in *Sphagnum*-veentje.
2. Heerder Sprengen. Eikebosjes langs sprengen en op eiken langs zandweg.
3. Spreng bij Het Veen, bij Heerde. Op oude bomen langs spreng.
4. Sprengen van de Nijmolense Beek, W van de Hertekampsweg, Emst; op wilgen in het dal, op eiken en op betonnen paeltje langs veldweg
5. Hartense Sprengen bij Niersen, c. 4 km W van Vaassen, O. deel; op eiken langs vochtig bospad en op mossige, scheve eikestammen in bebost sprengendal
6. Oud Soerel, tussen Epe en Nunspeet; op lage kromme eiken in laag bos bij leemkuil
7. Elspeterweg, c. 2 km W van Vaassen, bij "Het Hof"; op oude eiken langs de weg
8. Vreebos, aan de Elspeterweg, W. van Vaassen, bij de Puttenkoppel
9. Duivelsdal, c. 4 km ZO van Uddel; op eiken in bos en in droge heide
10. Elspeterbos, O-rand, c. 500 m N van de weg naar Vaassen; op eikjes in laag bos en op oude beuken in hoog bos
11. Kroondomein bij Echoput, c. 5 km W van Apeldoorn; op oude eiken en beuken in oud bos, en op steen in leemkuil
12. Hoog Soeren, Kruisjesdal; op oude beuken ("Koningsbeuken") en eiken in dalletje in bos, en op stuk beton in bos

13. Kamper Klippen, in Calluna-heide en op steile N-hellingen
14. Celtic Field aan de Gortelseweg bij Niersen, W. van Vaassen;
op strooisel in Calluna-heide
15. Vossebroek, bij Epe; op Amerikaanse eiken langs oprijlaan,
op canadapopulieren langs weiland, op wilgen en eike-
stronken in broekbosjes

onderstreept: verzameld en nagedetermineerd

Gebied	1	2	3	4
<i>Arthonia spadicea</i>			<u>Q</u>	
<i>Bacidea pruinosa</i>				
<i>B. violacea</i>				
<i>Buellia griseo-virens</i>				
<i>B. punctata</i>				
<i>Candelariella aurella</i>				<u>s</u>
<i>Catillaria denigrata</i>		<u>h</u>		
<i>Cetraria chlorophylla</i>		<u>Q</u>		
<i>Chaenotheca ferruginea</i>				
<i>Cladonia baccillaris</i>				
<i>C. caespiticia</i>				
<i>C. chlorophaea</i> s.l.				
<i>C. coccifera</i>				
<i>C. coniocraea</i>	<u>t</u>	<u>Q</u> <u>B</u> <u>t</u>	<u>Q</u>	
<i>C. crispata</i>				
<i>C. cryptochlorophaea</i>				
<i>C. deformis</i>				
<i>C. destriata</i>				
<i>C. digitata</i>				
<i>C. fimbriata</i>		<u>Q</u>	<u>h</u>	
<i>C. floerkeana</i>				
<i>C. furcata</i>				

- e - epifytisch
- h - op dood hout groeiend
- s - op steen groeiend
- t - op de bodem groeiend
- A - op Amerikaanse eik (*Quercus rubra*)
- B - op berk (*Betula spec.*)
- F - op beuk (*Fagus sylvatica*)
- P - op canadapopulier (*Populus canadensis*)
- Q - op eik (*Quercus robur* en *Q. sessiliflora*)
- W - op wilg (*Salix spec.*)

5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
<u>Q</u>								<u>t</u>		A P
	Q	Q		Q		Q				
				Qt		t		<u>t</u>	<u>t</u>	
<u>Q</u>	Q		<u>Q</u>	<u>t</u>	<u>Q</u>	Q	Q	<u>t</u>		<u>Qh</u>
					Q				<u>t</u>	
						Q		<u>t</u>		
						<u>Q</u>				<u>h</u>
				t				t	<u>t</u>	

Gebied	1	2	3	4
Cladonia glauca				
C. gracilis				
C. impexa	t	QB		
C. macilenta				
C. merochlorophaea				
C. mer. met novochlorophaeic acid				
C. pityrea				
C. polydactyla				
C. squamosa				
C. uncialis				
C. verticillata				
C. spec.				
Cornicularia muricata				
Dimerella diluta				
Evernia prunastri	e	Q	Q	
E. prunastri var. herinii				
Haematomma coccineum				
Hypogymnia physodes	e	QB	Q	QW
H. tubulosa	e			
Lecanactis abietina				
Lecanora chlarona		<u>Q</u>		
L. chlarotera				
L. conizaeoides	e	Qh		<u>QW</u> s
L. dispersa				
L. expallens	e			
L. subfuscata				
Lecidea elaeochroma				
L. granulosa	e	QBt	Q	
L. oligotropha				
L. scalaris				
L. symmicta				
L. symm. var. symmictera				
L. uliginosa		QBt	Q	
Lepraria INCANA	e	<u>QB</u>	Q	W

Gebied	1	2	3	4
Ochrolegia androgyna				
O. turneri		Q		
O. yasudae				
Opegrapha atra				
O. diaphora				
O. niveoatra				
O. rufescens				
O. vermicellifera				
Parmelia caperata				
P. glabratula				
P. revoluta		Q		
P. saxatilis	e			
P. subaurifera	e			
P. subrudecta	e			
P. sulcata	e	QB	Q	W
Parmeliopsis ambigua		Q		
Pertusaria albescens				
P. amara				
P. coccodes				
P. pertusa				
Physcia adscendens				S
P. tenella				
P. orbicularis				S
Porina chlorotica				
Pseudevernia furfuracea				
Platismatia glauca		Q	Q	
Ramalina farinacea				
Thelotrema lepadinum				
Usnea spec.			Q	
Verrucaria muralis				
Xanthoria candelaris				
X. parietina				S
X. polycarpa				

